

Evropský statistický systém

Evropská statistika představuje zásadní příspěvek k budování informační kapacity nutné pro podporu strategických cílů EU a jejích politik a nástrojů. Vývoj, vypracovávání a šíření evropské statistiky zajišťuje seskupení institucí - Evropský statistický systém (ESS).

Vznik ESS

Kořeny ESS a evropské statistiky sahají do období počátků poválečného integračního procesu. Evropské společenství uhlí a oceli zřizuje roku 1952 statistickou službu, později změněnou ve statistickou divizi a ještě později ve statistický úřad, dnes Eurostat. Cílem statistické služby bylo uspokojit potřebu informací nutných při rozhodování, plánování a realizaci politik Společenství. Získávání takových informací by však nebylo možné bez spolupráce s národními statistickými službami členských států a jimi dodávaných údajů. Postupně se tak vyvíjel systém poskytující srovnatelné statistiky na nadnárodní, evropské úrovni.

Pojem ESS byl již dříve mezi statistiky běžně používán – zpravidla jako souhrn institucí podílejících se na produkci statistiky Společenství. S definicí pojmu ESS se však setkáváme až v roce 2005 v rámci textu Kodexu evropské statistiky, podle něhož je ESS

partnerství tvořené Eurostatem, národními statistickými institutami a dalšími národními statistickými orgány zodpovídajícími v členském státě za vytváření a rozšiřování evropských statistik. Tento princip převzalo i nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 223/2009 o evropské statistice (dále „nařízení č. 223“), v jehož článku 4 je pojem ESS poprvé právně zakotven; nově je zde přidán „vývoj“ evropské statistiky jako součást celého procesu. Použitý pojem „partnerství“, které v kontextu spojení evropských a národních institucí není obvyklé, vychází z potřeby vzájemné spolupráce a také spolupodpovědnosti za její výsledek, kterým jsou statistická data na evropské úrovni.

Součásti ESS

Jak bylo zmíněno, podstatou ESS je partnerství mezi Eurostatem a národními statistickými orgány. Eurostat zajišťuje vypracovávání evropských statistik a koordinuje

statistické činnosti dalších orgánů a institucí EU. Na národní úrovni jsou hlavními koordinátory všech činností souvisejících s procesem tvorby evropských statistik národní statistické úřady. Spolu s nimi jsou součástí ESS další vnitrostátní orgány, jež v jednotlivých členských státech odpovídají za vývoj, vypracovávání a šíření evropské statistiky. Eurostat má za úkol přípravu a aktualizaci seznamu těchto orgánů, který je přístupný na internetové stránce Eurostatu. Zapojení v ESS znamená závazek respektovat povinnosti dané nařízením č. 223, tj. zejména dodržovat statistické zásady stanovené tímto nařízením (profesionální nezávislost, nestrannost, objektivita, spolehlivost, statistická důvěrnost, efektivita nákladů) a rozpracované v Kodexu evropské statistiky, dále podílet se na realizaci úkolů stanovených v Evropském statistickém programu a přijmout pravidla a principy ochrany důvěrných údajů. Kromě 27 členských států EU jsou ke spolupráci v rámci ESS úzce přidruženy také statistické orgány zemí EFTA/EEA a Švýcarska. Protože je evropská statistika rozvíjena, produkována a šířena nejen v rámci ESS, ale také v rámci Evropského systému centrálních bank (ESCB), byla legislativně ošetřena spolupráce obou systémů, zvláště pravidla pro předávání důvěrných dat z ESS do ESCB tak, aby byla respektována jejich důvěrnost (využití důvěrných dat pouze pro statistické účely).

Pracovní orgány v rámci ESS

Hlavní „páteř“ systému orgánů v rámci ESS tvoří Výbor pro ESS (ESS Committee), porady ředitelů (Directors' Groups) a pracovní skupiny (Working Groups). Další prvky a orgány, které fungují v rámci ESS nebo s ním souvisejí, jsou zejména Partnership Group, komitologické a expertní výbory Evropské komise v oblasti statistiky, ESSnets, Task Forces, sponzorství (sponsorships) a konference předsedů statistických úřadů (Directeurs Généraux des Instituts Nationaux de Statistique, DGINS).

Výbor pro ESS fungoval do roku 2009 pod názvem Výbor pro statistické programy (SPC). Nařízením č. 223 určilo výboru nový název ale hlavně rozšířilo oblast jeho působnosti, která kromě pomoci Evropské komisi při schvalování právních předpisů zahrnuje i odborné vedení ESS pro vývoj, vypracovávání a šíření evropské statistiky. Tato právní úprava tak zohlednila faktický posun ve fungování tohoto výboru. Protože se jednání SPC účastnili předsedové statistických úřadů, výbor se od doby svého vzniku postupně stále více zabýval nejen statistickými programy ale i dalšími důležitými strategickými záležitostmi, které ovlivňovaly chod celého systému. Výboru pro ESS předsedá generální ředitel Eurostatu a jako pozorovatelé se účastní zástupci zemí EFTA a Švýcarska. Stanoviska zaujímá výbor jak při jednání (čty-

NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (ES) č. 223/2009

ze dne 11. března 2009 o evropské statistice

Článek 4

Evropský statistický systém

Evropský statistický systém je partnerství tvořené statistickým úřadem Společenství, kterým je Komise (Eurostat), a národními statistickými úřady a jinými vnitrostátními orgány, jež v jednotlivých členských státech odpovídají za vývoj, vypracovávání a šíření evropské statistiky.

řikrát ročně), tak formou písemné procedury.

Porady ředitelů jsou spojovacím prvkem mezi úrovní expertní (pracovní skupiny) a vrcholnou (Výbor pro ESS, resp. další výbory). Proto se v rámci své náplně věnují řízení příslušných pracovních skupin a zároveň se vyjadřují i ke strategickým otázkám. Momentálně existuje sedm formací porad pro následující oblasti: makroekonomické statistiky, statistiky podnikání, zemědělské statistiky, sociální statistiky, regionální a prostorové statistiky, statistika a účty životního prostředí, metodika.

V **pracovních skupinách** jsou členské státy zastoupeny prostřednictvím svých expertů. Náplní jejich práce je příprava legislativy, sledování plnění požadavků, výměna zkušeností. Kromě skupin zaměřených na specifické oblasti statistiky (kterých je většina) existují skupiny s průřezovou náplní, jako např. příprava statistických programů, statistická důvěrnost, lidské zdroje, diseminace, finanční otázky apod.

Užší skupina hlav národních statistických úřadů a Eurostatu - **Partnership Group** - připravuje agendu jednání Výboru pro ESS, monitoruje jeho činnost, navrhuje strategická témata k diskusi a je prostředníkem mezi členy Výboru i vůči institucím EU. Má celkem deset členů, zástupci národních statistických úřadů se pravidelně střídají. Vzhledem ke svému složení požívá tento orgán v rámci ESS značnou neformální autoritu.

Vznik **komitologického výboru** vyplývá vždy z právního předpisu příslušného dané oblasti statistiky. Na jeho základě se výbor, který je složen z expertů členských států EU, účastní schvalování předpisů. Kromě této funkce se výbory zabývají šířeji předmětnou problematikou. V oblasti statistiky je hlavním komitologickým výborem Výbor pro ESS. Další byly

zřízeny pro oblast zemědělské statistiky, národních účtů, statistiky zahraničního obchodu, statistiky platební bilance a prostorových informací. Další výbory **jsou výbory expertními**, které se svým složením a funkcí blíží pracovním skupinám. Zvláštní postavení mezi výbory v oblasti statistiky má **Výbor pro měnovou a finanční statistiku a statistiku platební bilance**, společný výbor ESS a ESCB.

ESSnets – tzv. „sítě spolupráce“ – jsou společné projekty řešené skupinou statistických institucí v rámci ESS. Jejich existence vyplynula z potřeby vyššího zapojení členských zemí do rozvojových aktivit na evropské úrovni v zájmu celého systému. Proto je pro tyto projekty poskytována finanční podpora z prostředků EU formou grantů. K projektu se země připojují na základě zájmu. Skupiny expertů statistických úřadů zainteresovaných zemí pak řeší určitý rozvojový úkol, jehož výsledky jsou využitelné i těm, kteří přímo zapojeni nejsou.

V **Task Forces** jsou sdruženi experti - zástupci zemí, které projevily zájem zapojit se do řešení konkrétního úkolu. Vznikají na základě specifického mandátu a – na rozdíl od pracovních skupin – je jejich působení omezeno na dobu řešení problému.

Od počátku roku 2009 jsou zaváděny „**sponsorship**“ modely jako nová forma spolupráce v rámci ESS. Sponsorship je svojí povahou Task Force, který se pod vedením vysokých představitelů národních statistických úřadů a Eurostatu zabývá vybranými tématy průřezového charakteru. Sponsorship zastrešuje vždy jeden z národních statistických úřadů společně s Eurostatem, ostatní země se mohou zapojovat jako účastníci. V současné době pracují sponsorships zaměřené např. na problematiku kvality, komunikace či standardizace.

Konference předsedů statistických úřadů (Directeurs Généraux des Instituts Nationaux de Statistique – DGINS) vznikla již v roce 1953. Schází se jedenkrát ročně v jednom z členských států a její jednání řídí předseda hostitelského statistického úřadu. Každý DGINS je zaměřen na určité, předem dohodnuté oblasti. Tématem zatím posledního DGINS v roce 2010 v Bulharsku bylo „Measuring Progress, Well-being and Sustainable Development“.

Významné orgány v oblasti statistiky mimo ESS

V oblasti statistiky dále fungují specifické výbory, které nejsou součástí ESS, avšak ve vztahu k jeho činnosti jsou také významné – je to Evropský statistický poradní výbor (European Statistical Advisory Committee) a Evropská poradní komise pro dohled nad statistikou (European Statistical Governance Advisory Board).

Evropský statistický poradní výbor byl zřízen Rozhodnutím Evropského parlamentu a Rady v roce 2008 jako náhrada Evropského poradního výboru pro statistické informace v hospodářské a sociální oblasti (CEIES). Počet jeho členů je 24 a jsou nominováni Evropskou komisí a dalšími orgány. Úkolem výboru je spolupráce při přípravě statistických programů, zprostředkovávání informací a návrhů od uživatelů, respondentů a institucí a vypracování zpráv pro Evropský parlament, Radu a Evropskou komisi o potřebách uživatelů.

Také **Evropská poradní komise pro dohled nad statistikou** byla zřízena v roce 2008. Počet jejích členů je sedm, z nich tři jsou jmenováni Evropským parlamentem a čtyři Radou. V současné době je jedním ze zástupců Rady i někdejší předseda ČSÚ E. Outrata. Úkolem komise je zejména při-

prava výroční zprávy pro Evropský parlament a Radu o dodržování Kodexu evropské statistiky, dále poradenství ohledně dodržování Kodexu, otázky důvěry uživatelů v evropské statistiky, šíření a aktualizace Kodexu apod.

Úzká spolupráce existuje mezi Evropským statistickým systémem a **Evropským systémem centrálních bank**, a to jak na úrovni Eurostatu a Evropské centrální banky, tak i na úrovni národní. Zástupci ECB se účastní jednání Výboru pro ESS a naopak zástupce Eurostatu zasedání statistického výboru ESCB. Spolupráce je motivována mj. snahou po vyšší efektivnosti při produkci evropské statistiky, která je zabezpečována oběma systémy.

Vybrané aktivity a iniciativy

Výbor pro evropský statistický systém je iniciátorem a vlastníkem **Kodexu evropské statistiky**, který vznikl v roce 2005. Rozpracovává zásady, kterými se ESS řídí v zájmu zajištění nezávislosti, bezúhonnosti a odpovědnosti. Plnění Kodexu je monitorováno formou sebehodnocení i dalšími způsoby (např. v období 2006–2008 týmy zástupců Eurostatu a národních statistických úřadů provedly tzv. peer reviews zaměřené na zajištění dodržování Kodexu u všech členů ESS).

V návaznosti na přijaté nařízení č. 223 byly provedeny úpravy interní **struktury** ESS. K hlavním změnám patří např. nové uspořádání vazeb mezi ESS Committee, poradami ředitelů a pracovními skupinami tak, aby příslušná jednání na sebe logicky navazovala, dále byly nově koncipovány mandáty porad ředitelů a přijaty další kroky směřující k realizaci projektů sítí spolupráce.

Lucie Šímová, Hana Šlégrová
odbor mezinárodní spolupráce